

գուտ եւ մանտիլէւ՝ սպիտակ ժանեակով բանուած։ Միակ օրն է համարեա Ա. Հինգշաբթին, երբ ըտր իսպանացիք եւ իսպանուէիք պիտի անպատճառ ազգային տարազով երեւան ամեն տեղ։ Այս տարի մի առանձին շքով կատարուեցաւ այդ տօնը Մարդիտում։ Պապական նոր նշանակուած Նուիրակի առաջին պատարագից յետոյ մայր թագուէին, մանուկ—թագաւորի, արքայական գեղատառնի եւ Նախարարների ու աւագանու եւ օտար ղեկավարների ներկայութեամբ կատարեց ռոմալուայի հանդէսը։ Պատարագից յետոյ թագուէին անցաւ մեծ դահլիճն, ուր արդէն 12 պառուս տառի եւ 12 ծեր պապի սպասում էին նորան, որոնց ոտքերը լուանալուց յետոյ, գեղեցիկ տօնական զգեստներ եւ ոսկէ զրամներ ընծայելուց յետոյ առաջնորդեց ծաշարան—դահլիճը, այնտեղ անմամբ պահող ընտիր ու համադամ կերակուրքներ հրամցուց նոցա։ Ծաշից յետոյ արքայական սեղանի անակներն ու գաւաթները իւր յիշատակ ընդունելով գնացին։ Այդ օրը սպանական մայրաքաղաքի սովորութեամբ ամեն մարդ պէտք է քաղաքի օթոն եկեղեցիներն ուխտի գնայ։ Անքան մեծ էր ժողովրդի նոսանքը, որ ժամը 10-ից մինչեւ ուշ երեկոյ կառքերի եւ ծիաքարշների երթեւեկութիւնը դադարել էր ըտրորվին։

Անգլիայից, Միաց. Նահանգներից եւ այլ տեղերից բազմաթիւ այցելուներ էին եկել Մարդիտի, Միւլիայի եւ Տօլէդոյի կրօնական փառաւոր հանդէսները տեսնելու, որին առաւել մեծ փայլ ու շուք էր տալիս Անտալուզիայի գուարթ ու շինք երկինքը։

Նաշեւութեան տօնին մայր—թագուէն 14 մահապարտի կենանք շնորհեց, որոնցից երեքը ապստամբների պարագլուխներ էին։

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն.

ԿԵՆԳՈՒՆԻ ՀՈՎՈՒՌԹԻՒՆ.

Եթէ «Արարատը» երբեմն երբեմն կարեւոր է համարում խօսելու մեր մէջ երեւոյցող թերութիւնների մասին պարսաւադիտութիւնը չէ՝ անշուշտ նրան զրդոզնայ այլ եկեղեցու իսկական շահը։ Թերութիւնը ծածկելով կամ անուշադիր թողնելով կարելի չէ ուղղել։ Իսկական յառաջադիմութեան պայմանը անձնաքննութիւնն է, ահա այդ անձնաքննութեամբ պէտք է զրադուի եւ Արարատը, որպէս զի գտնէ մեր եկեղեցական կեանքի թոյլ, թերի եւ սխալ կողմերն ու դարման առաջարկէ։ Մեր միակ եկեղեցական թերթի պարտքն է իսկապէս սուր աչքով հետեւել ժողովրդական կեանքին, մաքառել նորա մէջ երեւան եկող վնասակար աղղեցութիւնների գէմ անթարթ աչքով հետեւել եկեղեցու պաշտօնեա-

ների դործունէութեան եւ առաջնորդել նորանց միշտ գէպի լաւը։

Այս դործունէութեան ընթացքում յաճախ կարող է պատահել, որ զովասանքի փոխանակ կշտամբանք լսուի եւ վարձու փոխանակ պատուհաս պահանջուի։ Եթէ «Արարատի» բերնից չը հնչէ վատութեան առաջին դատապարտութիւնը, մի ուրիշի բերանից կը հնչէ այն եւ աւելի դառն եղանակով «Արարատը» երբեք պարսաւադէտ չէ կարող լինել գէպի իւրայինները—գէպի համօրէն հայ եկեղեցականները, նրա խօսքը միշտ հայրական խրատ եւ եղբայրական յորդոր է։ Եթէ մեր մէջ վերջերս սրմատ բռնած վատ սովորութիւնների եւ վատարու սակցական եւ անձնական համարիչ զրա համար «Արարատը» չէ կարող յետ կանգնել իւր մեծագոյն պարտքը վճարելուց, նա ինքը պիտի լինի ամենայն անգամ շեղումները նրկատող եւ շեղուողներին ուղղութեան հրաւիրողը։ Այս է վայել ս. Էջմիածնին իր բերան ծառայող թերթին ու նրա զիրքին։

«Արարատն» իւր այս պարտքը միշտ ձգնել է վճարել, ու նրա հին դարեւրջանների հետ ծանօթ է, գիտէ, թէ ի՞նչպիսի աշարժութեամբ հետեւում էր նա մեր եկեղեցական կեանքին եւ հայրապետական հեղինակութիւնն իւր վրայ կրելով՝ հասնում էր իսկ իւր նպատակին։ Ինչու նոյնն եւ այժմ պիտի չը կատարէ։

Այս նախարանը կարեւոր համարեցինք այն պատճառով, որ ինչպէս ասացինք, վատ սովորութիւնների շնորհիւ այսօր ամենայն մի գիտողութիւն, ամեն մի թերութիւն, անձնական կամ այլ գունաւորութեամբ է բացատրուում։

Ժամանակ է այդ չարիքի առանելու, որպէս զի կարողանանք մեր թերութիւնները տեսնել եւ ուղղուել։ Ժողովուրդը եկեղեցականներից դործ է պահանջում եւ իրաւամբ։ Եթէ երկար բացակայի այդ դործը, այն ժամանակ հաւասարապէս ամենքս էլ դատապարտելի կը դառնանք, ուստի իւրաքանչիւր եկեղեցականի համար պատուոյ խնդիր պիտի լինի ոչ ի՞նչ, ընկերաջ պարսաւադիր լինելն, այլ դարձով մրցութիւնը։

Սակայն կը հարցնեն ի՞նչ գործ էք կա-
մենում չէ՞ որ մենք ժողովուրդ ենք հովուում
քարոզում ենք ըստ կարի թեմեր ենք կառա-
վարում և այլն և այլն: Այո՛, այդ բոլորը
գործեր են, բայց վաղուց է հնացել այն ձևը,
որով մենք նոյնը կատարում ենք և կամ վա-
ղուց ենք մոռացել մենք այն հին ձևը, որով
պիտի այդ գործերը կատարուին: Անդադար
լուծում ենք, որ մեր քահանայք ծխակաւար
են միայն, մեր լաւ քարոզիչները սակաւ, մեր
վարդապետները ժողովրդից հեռու և չնայ
հաւաքեց արդեօք սոյն բոլոր սուտ ու ճշմա-
րիտ մեղադրանքները, որ կուտակուում են մեր
եկեղեցականների վրայ: Սակայն այդ աշխա-
տանքն արժանի է նրա վրայ թափուած Զան-
քին, Ծուխն առանց կրակի չէ լինում, ուս-
տի այդ մեղադրանքների մէջ կը լինեն և կան
իսկ ճշմարտութիւններ, որոնք ինչքան էլ
զառն լինին, այնուամենայնիւ պիտի լսենք և
ըստ այնմ փոխենք մեր ընթացքը:

Բոլոր առաջ բերուած մեղադրութիւն-
ները քննելով՝ գալիս ենք այն եղբայրացու-
թեան, որ դրանք բոլորն եւս ծնունդ են մեր
մի թերութեանը, որ է անկենդան մոռելա-
մոռական գործունէութեանը:

Մինչդեռ հին և հնազոյն հայ եկեղե-
ցականը յիշաւի հայր և հովիւ էր իւր ժո-
ղովրդի նա չէր կապուած ձեականութիւն-
ներով, չը գիտէր իսկ այդ ձեւերի գոյութեան
մասին, այժմ՝ ուրախ այդ ձեականութեան
գիւտի վրայ, մոռացել է և մոռանում է
հեղհեռէ իւր պաշտօնի ոգին: Ողին տեղի
է տուել ձեւին:

Որ և է գործի միջից եթէ պակաս է
ղեկավարող ոգին, նա մեռելաւ և անկենդան
է: Եթէ քահանան իւր ժողովրդի հետ միայն
ձեական յարաբերութիւններ ունի, եթէ նա
իւր ժողովրդին տեսնում է որոշ գիպում-
ներում և նոյն սառնասրտութեամբ կատա-
րում մկրտութիւն, անօրհնէք, հարսանիք
ու թաղումն այն ժամանակ նա եկեղեցու
պաշտօնեայ և Աւետարանի աշակերտ չէ, այլ
ձեականութիւն կատարող մի աշխարհական
պաշտօնեայ: Ժողովուրդը քահանային հայր և
տէր է կանչում ի՞նչ կապ կայ հօր, տիրոջ
և այդ մեքենայի պէս աղօթքների, տրամու-

թեան և ուրախութեան երգեր երգող պաշ-
տօնի մէջ:

Սոյնը չասնէք արդեօք և ժողովրդի թը-
շուառութեան և անկման վրայ իւր կուրծքը
ծեծող քարոզչի մասին, որ մատամբ անդամ
չէ կամենում զոնէ մի միակ թշուառի օգնած
լինել:

Կարե՞ղ ենք արդեօք արդարացնել մեզ
երբ եկեղեցական դատաւորների և առաջնորդ-
ների աթոռների վրայ նստում ենք միայն
եղեւալ և մոռեալ թղթերով զբաղուելով:
Չենք ժխտում և այն, որ այսպիսի յա-
րաբերութեանց կազմուելուն նպաստել են և
ժողովրդականք, որոնց մէջ կրօնական անտար-
բերութիւնը հեղհեռէ ածուծ է, բայց զար-
ձեալ թերութիւնը մերն է, մենք չենք աշ-
խատել զործով կենդանացնել նրանց հաւատը:
Կենդանի գործը կը հալեցնէ անտարբերու-
թեան սառուցէ լեւոտը, ահա այդ է պահան-
ջուում մեզից:

Թշուառութիւնից ազատուած մի ըն-
տանիք, յուսահատութիւնից փրկուած մի
անձն, կրթութեան ծանապարհի վրայ դրուած
մի պատանի, հիւանդութեան ժամանակ խը-
նամբ գտած մէկը, վշտի մէջ միտթարութեան
ձայնից ափօփուողներից մին և չն և չն, կը կաղ-
մեն այնպիսի մի հօտ, որ իւր հովուից երբեք
չի բաժանուիլ և այնպիսի ոյժ ու զօրութիւն
կը տան մեր եկեղեցականութեան, որպիսին
նա չի ունենար եթէ միլիոնաւոր անտարբեր-
ների պաշտօնեայ միայն համարուին:

ԵԿԵՂԵՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ.

Նորին Աւագափառութիւնը
յայտնում է իւր Հայրապետական
օրհնութիւնը և բարձր գոհունա-
կութիւնն այն բոլոր անձանց և
հաստատութեանց, որոնք փութա-
ցել էին շնորհաւորել Ա. Յարու-
թեան Տօնը, սրտեռանդն բարե-
մաղթութիւններ վերառաքելով առ
Աթոռն Բարձրեղոյն փառն բարօ-
րութեան և արեւշատութեան Ազգիս
Սիրեցեալ Հայրիկի: